

Pneumokracija ili vladavina Duha u Crkvi (II. dio)¹

Stjepan Šoštarić, Ivanec

IV. Pneumokracija i filozofija

Ponajprije je važno uspostaviti dijalog s razumom jer je razum temeljna moć duše i on traži istinu i razložnost. Je li govor o Crkvi kao pneumokraciji razuman govor? Protivi li se on zdravom razmišljanju i zdravoj filozofiji? Može li se razumski opravdati govor o Crkvi kao pneumokraciji?

Odgovor treba tražiti i ponuditi stoga što današnji čovjek jest čovjek programa, inicijative, projekata. Da bi nešto takvo uspjelo jasno je da treba uvažiti činjenicu koliko se danas educira, uči i osposobljava za aktivnosti koje se onda planski provode. Tako je to u privredi, poduzetništvu, politici, kulturi i svim drugim čovjekovim aktivnostima.

U svim se tim segmentima suvremenog života jasno vidi da duhovna aktivnost mora prethoditi praktičnoj provedbi. Tako je za svaku aktivnost potrebno ponajprije imati plan, projekt, na razne načine vizualizirati cilj da bi se tek onda krenulo u ostvarivanje.

Dakle, čovjek današnjice razumom lako uoči i shvati da je pneumokracija na djelu u svim čovjekovim aktivnostima. Zato postoje škole, učilišta, instituti i mnoge druge ustanove koje se bave planiranjem i projektiranjem.

To pak je stvar duha, čovjekova duha, koji se ponajprije na taj način ostvaruje. U svijetu je uvijek na djelu vladavina duha ili pneumokracija, no to se niti uvijek jasno shvaća niti se vidi.

Dakako, riječ je o ljudskom duhu koji je na neki način suočen s izazovima i stvaranjem kao željom i mogućnošću. To je djelo kulture i civilizacije koju čovjek izgrađuje i ostvaruje u vremenu i prostoru povijesti. Ako gledamo uspjehe ljudskog duha u današnjim znanostima, možemo reći da je danas znanje moć i da se ono najviše plaća i cijeni. Dovoljno da se podsjetimo današnjih korporacija, poput Microsofta, u kojima je znanje stvorilo najveće materijalne bogataše suvremene povijesti.

No, pneumokracija na ljudski način suočena je i s nedostacima, porazima i zlom. Ta pneumokracija u sebi nosi ograničenosti i grešnost ljudskog duha. Zato najveće pobjede često u sebi nose klice ogromnih zala, a da toga ljudi nisu ni svjesni.

¹ U prošlom broju [1 (2010) 105-118] objavili smo prvi dio ovoga razmišljanja (nap. ur.).

Osim toga, ljudima često nije jasan onaj aspekt pneumokracije, isto tako stvaran, makar često zamaskiran, a naziva se demonokracija. Na djelu je još jedna *pneuma*, zla *pneuma* u ljudskoj povijesti. Ona je očito već od davnina puštena u sav čovjekov svijet i djelovanje. O tome na koji je način ta zla *pneuma* puštena u naš ljudski svijet i kako sve ona djeluje, koja joj je logika i kako se s njom suočiti i pobijediti je, nije mjesto da se sada naširoko govori. Treba tek napomenuti da su ljudi u svim vremenima sa zlom *pneumom* imali poteškoća i da svojim vlastitim snagama ni u jednom povijesnom vremenu nisu izborili slobodu od nje.

Stoga je važno govoriti o osloboditeljskoj *pneumi* i njezinu djelovanju, no tu smo već na području Crkve kao pneumokracije. Treba jasno napomenuti da Crkva kao pneumokracija može i treba ponuditi suvremenom svijetu sa svoje strane oslobođenje, spasenje i otkupljenje po snazi *pneume* koja je njoj temeljna dimenzija života i djelovanja.

Crkva kao pneumokracija ponaša se kao prijateljica svijeta, prema logici samoga Isusa koji je rekao: »Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga Jedinorođenca da ni jedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni« (Iv 3,16). U toj se ljubavi Crkva kao pneumokracija treba ponuditi svijetu suvremenih ljudskih pneumokracija.

Tako možemo jasno razumom uočiti da svijet sa svojim pneumokracijama, koje uvijek treba pozitivno gledati, ali uočavati da se i grešnost ljudskog duha preslikava na ljudske pneumokracije, da taj svijet – koji je pozornica također i zle pneumokracije, koja je u svijet ušla – ustvari žudi za nečim što Crkva u sebi nosi i jest, a to je sveta *pneuma*, koja je temeljni zakon i snaga djelovanja i poslanja Crkve.

No, u razumnom razlaganju ističemo da sve što ljudski duh u Crkvi radi nije ujedno i pneumokracija, ali je ipak u tom organizmu, makar često on bio i nedostatan pa i grešan, zbog neshvatljivoga Božjeg milosrđa i vjernosti prema cijelome ljudskom rodu, sačuvana povijesna rijeka *pneume* i ona i danas teče tim koritom. Nije to zasluga same Crkve, već milost i dar premda se nitko u Crkvi ne može hvaliti sobom nego samo milošću, ipak svijetu rijeka spasa može doći jedino po toj Crkvi.

Ono što Crkvi u tom dijalogu treba jest poniznost i duh posluživanja i istinske ljubavi za svijet, kao što je i Otac ljubio i ljubi svijet, a svijetu treba sposobnost za uočavanje opasnosti u kojima se nužno nalazi zbog grešnosti ljudskoga duha i zbog zle pneumokracije koja često u svijetu izazove nesaglediva zla.

Problem nastaje u pokušavanju da se potvrdi nazočnost božanske *pneume* razumu današnjega čovjeka. No, ta se poteškoća lako riješi ako se ide smjerom evanđelja. Ljudski se duh očituje u idejama koje postaju djelo i ono što se odjelotvori svatko će morati priznati jer su činjenice tvrdoglave. Jednako tako vrijedi i za pneumokraciju u Crkvi. U djelovanju Crkve treba se uočiti

nazočnost božanske *pneume*. Već je Isus govorio o prepoznavanju po djelima. Za čovjeka koji još nema vjeru trebaju ta djela biti takva da ih on može priznati iz najnormalnijeg uvida u njih. Ako pogledamo djelovanje Isusa Krista u izvještajima evanđelja, vidimo da sve ne vrvi nekim Isusovim moralnim djelima, njemu dapače prigovaraju za nemoralno ponašanje, već se u Isusovim djelima očituje suverena *pneuma*, koja gospodari prirodom, bolestima, smrću, grijehom. Njegove su riječi u skladu s proslavom božanske *pneume*.

Zato Crkva ne može samo razumskim argumentima uvjeriti svijet u ispravnost svoje poruke, ona mora svijetu pokazivati djela božanske *pneume*, tako da svijet upozna da tu nije na djelu samo ljudski duh, antropološka pneumokracija. U tom bi slučaju Crkva bila jedna od horizontalnih ustanova koja ne bi ništa novo mogla donijeti svijetu u konkretnoj povijesnoj situaciji. Zato se ne može prigovarati svijetu da ne vjeruje Crkvi ako u njoj manjkaju djela očite božanske pneumokracije.

Isus je bio znak protivljenja i uz njega nije bilo neopredijeljenih, jedni su bili za njega, a drugi protiv njega. To dijeljenje nije izvodila Isusova ljudska narav koja je jednaka našoj, već je to izvodila njegova *pneuma* i riječi koje su također bile *pneuma*. »Nikada nitko nije tako govorio«, svjedočili su za njega. A nije govorio on, nego je božanska *pneuma* govorila u njemu. No, s druge strane, ako Crkva bude obilovala djelima božanske *pneume*, kao što je obilovao Isus Krist, tada nitko od onih koji susretne takvu Crkvu neće imati isprike za svoju nevjeru. Zato je govor o Crkvi kao pneumokraciji ponajprije govor *pneume* samoj Crkvi, da bi se njezino tijelo uskladilo s njezinom dušom.

Nadalje, osim teoretskoga postoji praktički razum kojim se ljudi danas više služe nego samo teoretskim ili čistim razumom. Razum je ljudima uvijek u funkciji života i onoga što u životu žele ostvariti ili postići. Pa i sama poruka spasenja nije teoretska ponuda ljudskom čistom razumu, već je praktična ponuda ljudskom praktičnom razumu. Spasenje je praktični zahvat božanske *pneume* u praktični ljudski život i zato se Crkva svojim praktičnim pokazivanjem božanske *pneume* nudi praktičnom ljudskom razumu na uvid da bi svaki čovjek prihvatio spasenje. To je na liniji sv. Pavla koji je govorio da on pokazuje Duha i Silu.

Takvo razumijevanje evanđelja kao Sile spasenja, kao *pneume* spasenja za svakoga tko povjeruje sasvim će biti prikladno praktičnom ljudskom razumu današnjega čovjeka koji će njime lako razaznati vrijednost ponuđene *pneume*.

Teološki studij zato treba usmjeravati više prema vrijednostima praktičnoga razuma te tema Crkve kao pneumokracije mora zauzeti središnje duhovno ishodište u svetim studijima. Tek će se tada omogućiti istinski dijalog sa svijetom te će se ljudima današnjice koji imaju svoj svijet i dobro se služe praktičnim razumom, postati veoma razumljiva poruka koju Crkva nosi.

Zanimljive su implikacije pneumokracije na teodiceju, na filozofski govor o Bogu. Od Prvoga nepokrenutoga Pokretača, dolazi u prvi plan Bog koji *sada* pokreće, *sada* stvara, sve – od atoma do novoga stvorenja. Time se ulazi u dinamičko razmišljanje o pojmu Boga, o Bogu kao trenutnom akteru u postojanju. Takav je pristup osobito zanimljiv u susretu s kozmologijom, od poimanja mikrokozmosa u kome se očituju nevjerovatne sile u najmanjim česticama materije atoma i subatoma i pokazuju da je na neki način u manjoj čestici materije veća sila pa se tako približavamo stanju gdje materija postaje ništa, a sila postaje Sve ili, da tako kažemo, da je gotovo nužno da s prestankom materije u najmanjim česticama susrećemo Svemogućega Boga.

U tom je smislu sasvim lako razumjeti stvaranje iz »ništa« jer približavanjem prostornom ništavilu ostaje Svemoguća Sila, *pneuma* u čistom stanju. Stvaranje svijeta dakle nije stvar samo početka svemira, jer se u tom smislu može sasvim točno reći da trenutak stvaranja svijeta nije moguće odrediti. On može biti i sada jer tamo gdje se susreću počeci, najmanje čestice stvorenja sa Stvoriteljem, taj Božji čin se i sada događa.

Pneumokracija daje sasvim novo svjetlo pojmu stvaranja pa se može reći da je stvaranje sveti čin susreta koji prodire više u dubinu nego u prošlost materije. U prošlosti materije možemo susresti statičkog Tvorca, prvog nepokrenutog pokretača koji je u prošlosti, dok u pneumokratičkom poimanju susrećemo živoga Boga, *pneumu*, koji sada stvara i za kojega je stvaranje sadašnjost koja dolazi iz vječnosti *pneume*.

Teodiceja suvremenom čovjeku mora obrazložiti postojanje Boga koji je Bog sada, ona može opravdati i dopuniti njegove ostale spoznaje, osobito znanstvene, kozmološke.

V. *Pneumokracija i antropologija*

Antropologija suvremenog čovjeka zahtijeva detaljniju analizu. Ponajprije, ne postoji jedna antropologija. Europa ima svoju antropologiju. Temelj joj više nije biblijska antropologija, gdje je u središtu čovjek-slika Božja, već je to antropologija nekih vrijednosti koje su proizašle iz biblijske vjere, ali je ostala bez te vjere. Tako je europski čovjek u prosjeku čovjek posla, zabave, slobodna morala, s nekim društvenim obvezama, s jeftinim utjehama. On još prihvaća neku privatnu vjeru, privatni moral. Osobito je dobro razrađen društveno-poslovno-financijski način života. Filozofija toga čovjeka temelji se na idejama slobode, tolerancije, uvažavanja. Budući da nema jedinstvenih stavova, niti morala, niti vjere, polazi se od pretpostavke dijaloga gdje se ne gleda na objektivne vrijednosti, već se polazi od subjektivnih odabira koji onda trebaju naći mjesta u tom šarolikom svijetu Babilona.

Proizvodnja, uspjeh, kozmetika, udružena politika, planirano gospodarstvo, pokušaj ujedinjavanja na temelju ravnopravnosti, podjednake zastupljenosti u razmjernom pravednom odnosu, javni mir – sve to stvara okvir te europske slike. U toj slici Europljanin se smatra slobodnim i naprednim čovjekom, izobraženim u svojim umijećima, čovjek koji misli na to kako kvalitetno odživjeti ovaj život. On se više ni u prosjeku ne smatra kršćaninom.

Tom se čovjeku Bog i spasenje ne čine potrebnim jer ima dojam da je postignuto sve za čim on teži. Materijalni status, osigurana izobrazba, osigurano zdravlje, mnoštvo komunikacija koje stvaraju privid punine života, zakoni koji dopuštaju izvitoperena ponašanja te koji stvaraju dojam pravednosti i ispravnosti svih mogućih ponašanja, sve je to do najmanjega organizirano i tako se dobio svijet zatvoren u sebe. Proglasio se pravednim, moralnim, ispravnim i dobrim.

Ulaziti globalno s promjenama u taj sustav prava je pometnja, javni poziv na obraćenje gotovo je nemoguće provoditi u sustavu koji je zaokružen i samodostatan. Svaki pomak i iskorak moguć je samo na osobnoj razini, tj. ako netko osobno poželi promijeniti nešto u svom životu.

Međutim, sučeliti se javno s mentalitetom i duhom Europe izaziva rizik sukoba i neuspjeha jer je riječ o narcisoidnoj strukturi toga mentaliteta, Europljanin zaljubljen u sebe spontano će reagirati mržnjom i otporom prema i najdobrohotnijoj ponudi za promjenom. No, tu će mržnju i agresiju pripisati onome s kim se sučelio.

Crkva u Europi toga mora biti svjesna i više ne može davati opće smjernice morala, vjere, istine, već može u Europi živjeti kao kvasac, tj. drukčije, i sučeljivati se s duhom svijeta isključivo osobno, u svojoj domeni, na svom području, stilom života, svetošću. Tu treba duh Europe najprije pobijediti u osobnom životu snagom evanđelja. Osobno obraćenje temeljni je preduvjet, *conditio sine qua non*.

Vjernik Europe mora biti specifičan svetac. Mora biti sličan prvim kršćanima koji su bili sretni zbog spoznaje Isusa Krista koju su ljubomorno čuvali u poganskom svijetu. Nisu s tom spoznajom izlazili u javnost, osim kad su bili prisiljavani da se vjere odreknu pred sudištima.

Vjera se prenosila isključivo primjerom, osobnim dijalogom, radosnim svjedočenjem, ali ne bilo kome, već onima koji su se pokazali simpatizerima. Tako se kršćanstvo živjelo na neki način tajno, dok je politika, društveni život bio javnost.

Pa ipak je taj kvasac pobijedio sve lažne idole carstva. Danas se dijalog vjere treba više okretati prema svjedočanstvu osobe osobi i treba vjerovati da će ta metoda biti djelotvornija i jača od svih na koje smo možda naučili i koje možda naizvan više obećavaju.

Srž je europske antropologije u slobodi izbora pojedinca i upravo će na tom području pravi vjernici koji znaju svoju vjeru radosno svjedočiti moći puno doprinijeti da se evanđelje širi i prihvaća.

Svaki se vjernik u toj perspektivi pokazuje veoma važnim i nezamjenjivim. No, nužno je da se svi vjernici budu doista duboko formirani, često i transformirati u odnosu na trenutno stanje i da trebaju prihvatiti vodstvo božanske *pneume*.

S obzirom na suvremenu europsku antropologiju koja je ostavila moguć ulaz u svoje područje, treba iskoristiti ta vrata koja jesu tijesna i uska, no potrebno je jako duboko slušati poticaje božanske *pneume*. U tom smislu treba razumjeti i izjavu da je »čovjek put Crkve«, jer Crkva ne može čovjeku prići evanđeljem, osim po tom samom čovjeku i po onim vratima koja su još otvorena. Bog dakle nije dao ni Europljaninu da potpuno zatvori vrata svoga duha, a svojim daje svoju *pneumu* da mogu kroz ta vrata ući i snagom spasenja djelotvorno ulaziti u živote ljudi.

Prvi element europske antropologije slobodan je odabir bez obzira na objektivnu vrijednost odabranoga, a onda su dakako tu i posljedice ili odgovornost koju će svatko sam snositi za svoj izbor.

Ne ulazeći sada u kritiku toga elementa u onome gdje je on sam u sebi ugrožen, treba vidjeti da božanska *pneuma* jednako tako traži one koji se za nju slobodno odlučuju. U tom pogledu Crkva kao pneumokracija ima prostora u europskom društvu, makar to društvo ne želi priznati da su evanđelje i kršćanstvo utkani u temelje toga društva u nekoj daljoj ili bližoj povijesti. Crkva u to društvo ne može ući deklarativno, proglašavanjem stavova i vrijednosti i javnim predstavljanjem svojih programa, već može ući u slobodan život toga društva po osobnom odabiru svojih članova i onih koji će htjeti prihvatiti stil života po evanđelju. Crkva danas ne može više prisvajati Europu kao svoju. Presudno je za Europu kako se živi i u tome svatko ima slobodu na svoj izbor. Kršćanstvo kao objekt izbora – i to izbora života koji ima svoje vlastitosti – jest ono što može prožimati Europu iznutra, po životu pojedinih njezinih članova, a to u ovom slučaju znači »svetaca«.

Zato je sasvim točna tvrdnja pape Ivana Pavla II. da Crkvi trebaju novi sveci, i to ne više oni koji slične na neke prijašnje, nego izvorni ljudi svete *pneume*.

Drugi je element europske antropologije zajedništvo. Europa sve više postaje zajednica, ujedinjuje se, unutar nje se zbivaju mnoga okupljanja koja su osobito masovna na sportskim događanjima. Okupljanja u Europi nešto su legalno i poželjno. Zato u Europi može živjeti Crkva kao zajedništvo, kao okupljanje.

Taj element antropologije Europe osobito je vlastit mladima. I u tom pogledu Crkva kao pneumokracija ima velikih izgleda jer je u počecima Crkve upravo božanska *pneuma* izgradila zajedništvo Crkve, a što osobito zorno

prikazuju Djela apostolska. Crkva dakle ima sasvim dobru i osobitu perspektivu u Europi, a osnovno je da shvati »poziv na svetost« i da prihvati vodstvo božanske *pneume*.

Zato danas treba upravo suprotno od svih zlogukih nagađanja potražiti putove svetosti i dopustiti Duhu – božanskoj *pneumi* da preuzima svoju ulogu.

Ta dva elementa suvremene antropologije dostatna su da se osmisli sav pastoral i djelovanje Crkve u suvremenoj Europi. Danas se i mnogi karizmatični propovjednici klone Europe i idu propovijedati tamo gdje ih radije slušaju, no smatram da je Europa veći i ljepši izazov. Za evangelizaciju Europe treba ove elemente antropologije suvremenog Europljanina povezati s temeljnim načelima Crkve kao pneumokracije. A ona su:

1. Duh puše gdje hoće. To znači da je Duh onaj koji ima prednost i da volja i djelo Crkve trebaju ići tamo gdje on hoće. Uzalud bi Crkva po ljudskoj volji htjela bilo što ako to ne bi bilo ono što hoće Duh Sveti, tada bi to bilo uzalud. Djela apostolska svjedoče da je Duh Sveti sprječavao sv. Pavla u nekim nakanama, a otvarao putove u nove sredine.

2. Crkva bi svoju ljudsku volju stalno trebala usklađivati s voljom Duha, pa i onda kada je to teško, kao što je to činio Isus prije i u času smrti: »Ne moja, nego tvoja volja neka bude« (Lk 22,42).

3. Svijest da se sukladnost s voljom Duha može samo izmoliti i primiti kao dar milosti. Zato molitva mora biti silno angažirana, žarka, jednako žarka kao i djela koja trebaju iz nje izvirati.

4. Molitva treba započeti djelo, ne tako da se pomolimo pa da onda radimo kako smo prije zamislili, već djelo mora izaći iz molitve, tj. biti novo djelo.

5. Molitva treba korigirati djelo, a to znači da moramo biti svjesni da na početku nismo spoznali cijelo djelo do kraja, a nešto smo i krivo spoznali zbog naše ljudske bijede i zabludivosti. Tako će nas molitva iz koraka u korak korigirati i ona će pokazivati stazu korak po korak.

6. Molitva će dati i završetak djela. Dakle, nikad se ne možemo odvojiti od molitve i djela, jer su oni u stalnoj interakciji i jedno iz drugoga izlaze. Ako bi pomanjkalo molitve, ne bi više bilo ni pravih djela, ako ne bi bilo pravih djela, onda bi i molitva ostala bez svrhe.

7. Život pneumokracije nije život po projektu, nego život po vjeri. To ne znači da se treba odreći korisnih planiranja i zanemariti znanost i znanje. Sve to treba podložiti ponajprije zakonu vjere, djelovanju Duha, a ne samo ljudskog razuma i spoznaje. Po tome je Crkva različita od svih drugih društava. Logika djelovanja Crkva nije logika znanosti, ideologije, već logika pneumokracije.

8. Znanost ima ovaj slijed: znanje, plan, ostvarenje. Ideologija ima ovaj slijed: ideja, zajedništvo u ideji, provedba ideje. Crkva ima ovaj slijed: moli, primi, provedi, ali sve s Duhom.

VI. Crkva kao pneumokracija – karizma svijetu

Ako gledamo odnos Boga i svijeta, vidimo iz svega da je Bog htio »Crkvu u svijetu«. »Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga Sina Jedinorođenca, da nije dan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni« (Iv 3,16). Isus je Bog u svijetu, Sin Božji u svijetu. Budući da je Crkva »nastavak utjelovljenja Sina Božjega«, da je Crkva »nastavak Isusova pomazanja Duhom Svetim«, da je ona »organizam Duha Svetoga«, Crkva se pokazuje u ljudskoj povijesti kao posebno djelo Očevog, kao »narod Božji«, kao »sakrament najtješnjega sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda«.

Drugi vatikanski koncil gleda Crkvu kao sakrament, jer se po sakramentima kao specijalnim činima Crkve događa spasenje u svijetu, ustvari spasenje svijeta. Ako je cijela Crkva jedinstveni sakrament u ljudskoj povijesti, po čijim se činima – sakramentima, ljudi mogu spasiti – onda u logici dara koji je Crkva svijetu i u logici sposobnosti i osposobljenosti da upravo to ostvaruje u svijetu, treba reći da je Crkva dar koji je Otac nakon Sina dao svijetu.

No svaka obdarenost i sposobnost u Crkvi ima najužu vezu s Duhom Svetim i tako smo na tragu specijalnih darova koji su i ujedno sposobnosti kojima Crkva djeluje po svojim raznim udovima. Budući da su ti udovi udovi jednoga Tijela, tj. razni karizmatici sa svojim osposobljenostima, onda su ti svi razni udovi u biti jedan Karizmatik, ili točnije jedna karizma za svijet. Kao što Koncil kaže da je Crkva sakrament u Kristu, makar sakramenata ima sedam, a Crkva je jedna, pa se ovdje riječ sakrament upotrebljava u izvornijem i općem smislu, tako se može reći da je Crkva karizma u izvornijem i općem smislu, jer ona je Majka svih karizmi, kao što je i Majka svih kršćana. Za Crkvu se dakle može reći da je ona karizma iz koje se rađaju sve druge karizme i da ona kao Majka u sebi kao u izvoru ima sve karizme. »Svi ste vi jedan u Kristu Isusu« (Gal 3,28), reći će Pavao, misleći na Crkvu.

Crkva je dakle dar Očev svijetu, kao što je i Krist dar Očev svijetu. Ako je »Bog tako ljubio svijet, da je dao svoga Sina« svijetu, onda isto tako treba reći jer je Crkva Tijelo Kristovo – da je Bog tako ljubio svijet da je dao svoju Crkvu da nitko tko u nju vjeruje ne propadne nego da ima život vječni. Stoga je Crkva nastavak Očeve ljubavi prema svijetu. Ako je »ljubav Božja razlivena u našim srcima po Duhu Svetom koji nam je dan« (Rim 5,5), onda se kod Crkve radi o nastavku iste Očeve spasiteljske ljubavi za svijet.

Očevog djela za svijet nije ljudsko već Božje djelo, jer samo je Bog mogao spasiti svijet. Nijedan čovjek posebno, pa ni svi ljudi zajedno udruženi, nisu i ne bi mogli ostvariti spasenje ljudi, pa niti spasenje samo jednog jedinog čovjeka. To je ostvareno po Isusu Kristu. Ipak treba napomenuti da je to spasenje ostvareno po čovječtvu Sina Božjega. Spasenje je djelo Božje, ali instrument, sakrament, sredstvo spasenja je ljudska narav Sina Božjega. Zato govorimo o Bogočovjeku Isusu Kristu. No kad govorimo o tome ljudskome u Isusu Kri-

stu, treba reći da je to ljudsko bilo potpuno ljudsko, ali je bilo pomazano. To pomazanje je toliko bitno za Isusa da je ušlo u njegovo ime. Mesija, Krist, Pomazanik je ime Spasitelja.

Riječ je dakle o Isusovu karizmatiskom imenu. Isus povijesti nije puno ime za Spasitelja. Da je Isus povijesti ostao u razini povijesti, ne bi donio spasenje. Zato evanđelja ustvari započinju s Isusovim pomazanjem Duhom, njegovim krštenjem u kojem je on pomazan Duhom Svetim s neba. Prije izbora apostola namjesto Jude Petar kaže da taj koji bude izabran treba biti s njima od »krštenja Ivanova pa do časa kad je Gospodin uzet na nebo« (Dj 1,21-22).

Cijelo evanđelje govori o Isusu karizmatiku i o djelima toga prvoga potpunoga karizmatika koji je u snazi Duha Svetoga prolazio Judejom, Samarijom i Galilejom. Ako se gleda njegovo djelo u cjelini, onda je to sve veliki dar, velika karizma svijetu, karizma Oca po Sinu. Ta karizma ima svoj uzvišeni vrhunac u smrti, kada se »Isus u Duhu vječnom prinio Ocu« (Hebr 9,14) i kada je »postavljen Sinom Božjim u snazi po Duhu Posvetitelju po uskrsnuću« (Rim 1,4).

Zato možemo bez ustručavanja reći da je Isus karizma svijetu, karizma Očeva. To se najbolje izražava u ispovijesti Crkve »Isus je Krist«. On je sav karizmatik, sve je u njemu karizmatisko, ništa u njemu nema što nije karizmatisko, on je sav u Duhu Svetom, on je »postavljen Sinom Božjim u Duhu«. Sve u Isusu treba gledati kao karizmatisko, to jest sve je u njemu za naše spasenje, on se sav u Duhu predao za nas.

Ovdje treba nešto reći o poimanju karizmatiskoga danas. Najbolje je za ispravno razumijevanje početi od svjetovnoga poimanja karizmatiskoga. Kad se u svjetovnom žargonu kaže za nekoga da je karizmatiska osoba, to je mnogo dublje shvaćeno nego u crkvenom žargonu. Svjetovni naime govor o karizmatiskoj osobi govori o osposobljenosti nekoga za neko djelo. Tako svjetovno značenje karizmatiskoga vrijedi za razna područja: političko, kulturno, socijalno, znanstveno, umjetničko... Ljudi u svijetu priznaju svoje karizmatike i pridaju im taj naslov prema njihovim djelima i osposobljenostima da nešto čine jako dobro, gotovo savršeno. U crkvenom pak žargonu karizmatiki se često izvrgavaju ruglu, karizmatik je ravan čudaku, čovjeku koji nije osposobljen za normalno crkveno djelovanje i njega se uglavnom svi u Crkvi vole kloniti. Gledaju karizmatika kroz jedan ili najviše dva-tri dara, prema općem mišljenju riječ je obično o izvanrednim darovima koji više štete nego koriste, i ne žele priznati karizmatičnost njegova života u cjelini.

Možda je prije pojave »karizmatiskih pokreta« bilo u tom smislu lakše. Smatralo se, recimo da svećenici žive »karizmu celibata« cijeloga života i da je njihov život u tom smislu karizmatičan.

Redovnici su imali svoju karizmu, uglavnom su slijedili karizmu svoga osnivača, bračni drugovi su imali svoju karizmu koji su ispunjavali u cijelom svom životu.

Kada su se ponovno pojavile razne »izvorne karizme«, koje spominje Novi zavjet, tada se sve zamutilo pa se više ne zna tko je karizmatik, što on ustvari treba raditi, kako se karizmom služiti, smije li o tome reći svome svećeniku ili biskupu. Mnogi koji imaju karizme »izvornoga tipa« radije o tome u Crkvi šute i ponekad se boje nisu li možda pod utjecajem zlog duha.

Zato najprije želim govoriti o Crkvi kao karizmi, Crkvi kao Majci svih karizmi kada ih gledamo pojedinačno. Dakle, riječ je o Crkvi kao karizmi. Pod karizmom podrazumijevam u najširem smislu sve ono što je »začeto i rođeno od Duha Svetoga i što se rađa na zemlji«. Zato tvrdim da je najveća karizma Isus Krist i da ga je začela i rodila Djevica Marija po Duhu Svetom. Karizma svakako znači i svako vodstvo Duha Svetoga, a to znači da naš, ljudski duh ne smije dominirati nad Duhom Svetim u nama, nego mora biti obrnuto. Duh Sveti je govorio već po prorocima. No, baš i nismo naučili slušati Duha. Učili smo pravila, naputke, savjete, zapovijedi – sve, samo ne poslušnost Duhu. To bi moglo biti opasno, misle neki, jer: »Kamo bi to moglo dovesti?« Otvaranje Duhu Svetome u nama postaje za mnoge nepotrebna pustolovina, jer ionako se zna što se mora, a što se ne smije činiti. No, je li to baš tako?

Sveti Pavao kaže da mi ni »moliti ne znamo kako valja pa se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima« (Rim 8,26-27). Ako ne znamo pravo moliti, kako ćemo onda moći pravo djelovati? Očito je da je za Crkvu veliki izazov življenje karizme svoga vlastitoga života. Lakše je slijediti karizmu svog osnivača. To je već prokušano, pa je nekako sigurnije.

No, mislim da Crkva i nema velikog izbora. Takvo je vrijeme da se poslušnost Duhu Svetome mora naučavati kao prvo pravilo. To moraju činiti svi. O tome naširoko govorim u ovom djelu o Crkvi kao pneumokraciji.

Zatim trebamo jedni drugima kao braća pomagati u tom posluhu. Crkva je kao cjelovita zajednica nezabludiva, ali ako se samo nekoliko ljudi u Crkvi usudi živjeti karizmu, ona će lakše zabludjeti. Međutim, ako svi svima budemo pomagali i rado učili kako živjeti karizmu, kako slušati Duha, onda će zabluda biti malo, usudio bih se reći, zablude će tako biti potpuno suzbijene.

Cilj je dakle karizmatskog pokreta da se on proširi na svu Crkvu, da se, rekao bih radije, karizmatski duh proširi na svu Crkvu. Crkva mora živjeti svoj, karizmatski duh.

Karizmatski duh ima nekoliko važnih sastojnica ili elemenata.

1. To je ponajprije pravi *duh vjere*, koji razaznaje istinu od zablude. U tom smislu je karizma razlikovanja duhova od velike važnosti. Pravi karizmatici imaju ulivenu veliku potrebu čitati i proučavati, prihvaćati savjete, te moliti sa Svetim pismom i moliti nad Svetim pismom.

2. Zatim je to *duh moralne čistoće*, a to znači da kršćaninova moralnost dolazi od Boga kao dar. U tom smislu je važno duhovno, moralno i afektivno sazrijevanje koje se potpomaže molitvama pročišćenja, nutarnjeg liječenja te

karizmom ozdravljanja, karizmom počivanja u Duhu, provjerama, otklinjanjima, egzorcizmima, sakramentom pomirenja, duhovnim savjetovanjem...

3. Sljedeće je *duh posluživanja*, ljubavi, jer kršćanin ne može biti bespomen, on mora imati svoje zanimanje i djelovanje, on je uvijek za drugoga. U tom je smislu važna formacija: duhovna, intelektualna, obiteljska, profesionalna, vjerska, društvena. Profesionalno znanje, učenje, svladavanje vještina u raznim zvanjima, stručnost i kompetentnost se ne mogu zamijeniti nikakvim duhovnim akrobacijama već se moraju stjecati redovitim putovima, te se u isto vrijeme trebaju produhovljavati posebnom karizmom koja pripada na poseban način svakom pojedinom zvanju i staležu. Zato svećenik duhovnik neće moći i neće smjeti ignorirati stručno znanje bilo kojeg vjernika laika, on ga neće moći niti zamijeniti, niti umanjiti, već mu mora s poštovanjem pomoći da to svoje stručno znanje i vještine produhovi i učini karizmatiskim djelovanjem. To je njegova uloga u duhovnom rastu vjernika laika. Važno je znati da nema toga zvanja ili zanimanja koje ne bi moglo i trebalo biti produhovljeno, a to znači »življeno karizmatiski«. Duh Sveti želi voditi kršćane kroz školu, kroz obitelj, kroz posao, kroz patnju...

4. Važan je i *duh molitve* koji mora biti sve više pročišćavan, iskren, dubok, bogopoštujući, bogoljubni, bratoljubni. U molitvenim zajednicama on se posebno usavršava i njeguje. Sve karizme koje su povezane s molitvom (proroštva, jezici, tumačenje jezika...) trebale bi oživjeti i trebale bi se njegovati i utjeloviti u život.

5. Posljednji je *duh duhovne borbe* »protiv zlih duhova u nebeskim prostorima« sa svime što spada na pojam duhovne borbe ili vojevanja, što su u povijesti Crkve objašnjavali mnogi učitelji, koncila i sveci, a što ima temelj u životu Isusa Krista i opisano je u evanđeljima kao i u poslanicama svetoga Pavla.

Crkva je dakle u svom povijesnom hodu *karizmatik u povijesti*, jer se članovi Crkve međusobno kao braća i sestre obogaćuju duhovnim darovima i svi su jedni drugima od koristi i od pomoći i to po daru Božjem. No, tema je ovog poglavlja pokazati da je Crkva karizmatik svijetu, karizma svijetu. U Crkvi žive spašeni, oni koji su prihvatili spasenje. Budući da je Crkva ozdravljena, puna Božjih plodova i darova, ona se ne može zaustaviti na samozadovoljnom polju i uživati sama za sebe spasenje, već se kao takva otvara svijetu, onda kad sama živi svoju karizmu – to jest spasenje, koje je u biti spasenje osobe, naravi, obitelji, života, rada, djelovanja, kulture, to jest svega što čovjek jest i što ima. Ona je, u stvari, poslana svijetu. »Kao što ti mene posla u svijet, tako i ja poslah njih u svijet« (Iv 17,18). Kada živi svoje karizme, to jest kada svaki kršćanin svoj cijeli život živi kao život karizmatika, onoga koji je obdaren i onoga koji je osposobljen, tada se nužno sve to prelijeva na van, prema svijetu. U tom se aspektu promatra poslanje Crkve. Isus je rekao citirajući Izaiju: »Duh Gospodnji je na meni, on me pomaza, posla me...« (Lk 4,17 sl.). Ova rečenica

isto tako vrijedi za Crkvu te za svakoga kršćanina. To poslanje je karizmatično prelijevanje Duha Svetoga preko granice vidljive Crkve, a to znači »naviještanje evanđelja u sili Duha Svetoga«, jer je evanđelje »sila Božja za spasenje svakom tko vjeruje« (Rim 1,16).

Karizmatičnost se dakle ne može odvojiti od biti Crkve. Crkva je u svojoj biti karizmatična. Zato je samo tako oživljena Crkva dar i karizma svijetu. Bog i danas ljubi svijet nakon što je dao svoga Sina jedinca, tako i danas daje njegovo Tijelo, Crkvu da bi spasio svijet. Crkva je karizma svijetu. Upravo današnji svijet treba Crkvu koja je karizma jer treba spasiti čovjeka, a to znači njegovo djelovanje, kao i njegovu dušu. Treba spasiti čovjekovu kulturu, znanost, politiku, privredu, filozofiju, umjetnost – naprosto sve što čovjek jest i što ima, vrijeme i vječnost. To je nepregledno polje u kojemu svi kršćani, ako su vrsni karizmatici, imaju dovoljno posla.

Dakako, kršćani su »uzeti iz svijeta« (Iv 17,6), pa zato poznaju sve što svijet jest i s čime se bori. No kršćane Bog ne uzima odmah sa svijeta (usp. Iv 17,15) već ih hrabri (usp. Iv 16,33) da ustraju u svom poslu spašavanja svijeta. Kršćani su dakle sluge svijeta, ali s poslanjem koje im je dao Gospodin. Nagradu za svoj trud dobit će od svog Gospodina pa zato svoju službu spašavanja svijeta ne mjere novcem jer »besplatno su primili, pa besplatno i daju« (Mt 10,8). No, to ne znači da neće tražiti plaću za svoj profesionalni rad, ukoliko djeluju u svjetovnom zanimanju ili pak u crkvenoj službi. Oni razlikuju pravednu plaću za svoj uloženi trud u svjetovnom ili crkvenom polju od onoga što očekuju od svoga Gospodara radi toga što svoj rad oblikuju karizmatički. U tome im svijet ni Crkva, kao društvena ustanova ne mogu ništa adekvatno platiti.

Karizmatici su, dakle, autentična djeca Crkve. Oni žive ono što je u biti njihova majka. Zato treba govoriti o karizmama. Treba govoriti o karizmama koje se tiču svakog vjernika, svakog člana Crkve. Svaki član Crkve je pozvan da bude karizmatik u svom redu, na svom polju, i tu ga nitko ne može, niti smije zamijeniti. Svakom članu Crkve treba posvijestiti da je karizmatik, da je obdaren, da je nezamjenljiv.

Treba povezati govor o karizmama koji je prevladao prije Koncila s govorom o karizmama koji se pojavio nakon Koncila. To treba ujediniti.

Ustvari govor o karizmama prije Koncila treba proširiti govorom o karizmama nakon Koncila. Ne valja nijekati ono što je o karizmama shvaćano ranije i ne treba suprotstavljati Crkvu prije i Crkvu poslije Koncila. Cijela povijest Crkve je karizmatična povijest, dapače, veliki su karizmatici živjeli već u početku Crkve, u svim stoljećima, pa i neposredno prije samog Koncila.

Koncil je pustio Duha u Crkvu na nov način i pustio je Duhu da dijeli darove »kako hoće« (1 Kor 12,11), pa se treba prilagoditi tom djelovanju. Koncil nije proglasio nijednu dogmu, nije išao za time da nešto novo definira, već je htio da sve ono što je već od početka definirano oživi u snazi Duha Svetoga. Zato Koncil nije donio sadržajno ništa novo, nego je donio to da se sve

treba obnovi u Duhu. Koncil naime citira Sveto pismo, djela crkvenih otaca, misli svetaca koji su već živjeli prije Koncila, kroz svu povijest Crkve. On je htio da Duh Sveti prožme sadržaj od dvije tisuće godina, sadržaj koji u sebi ima neizmjerljivo bogatstvo, on je jednostavno htio da sav taj sadržaj oživi u sadašnjem trenutku. Time se Crkva nakon Koncila željela pokazati kao Crkva Očeva, Crkva Kristova, Crkva Duha, Crkva apostola, Crkva crkvenih otaca, Crkva srednjovjekovnih svetaca i učitelja, Crkva velikih obnovitelja, Crkva svih koncila. U tom je tajna Drugoga vatikanskog sabora.

Tako je Koncil ustvari veliki karizmatički koncil, koncil koji je otkrio sve bogatstvo Crkve, njezin život i mogućnost obnove po Duhu Svetom. Dok su u ranijim vremenima samo pojedinci bili pozivani na karizmatičko ostvarenje svoga kršćanskoga života, sada su na to pozvani svi kršćani. Svi su kršćani konačno u tom času života Crkve pozvani na svetost, svečanim načinom su pozvani da žive svoju karizmatičnost. Zato nije nikakvo čudo da Duh Sveti danas masovno dijeli darove svih mogućih vrsta i profila, te da su mnogi kršćani postali u tom smislu iskusni, obdareni i obradovani novim izljevima duhovnih darova.

A na početku sam ustvrdio da je karizma sve ono što se začinje i rađa po Duhu Svetom na zemlji, te sve ono što Duh Sveti vodi. Takvi trebaju biti kršćani današnjice.

Iskustvo karizmi moraju najprije imati svi svećenici, jer će moći najbolje razumjeti svoje vjernike ako sami imaju iskustvo izljeva Duha, krštenja u Duhu, počivanja u Duhu, kao i primanje i življenje karizmi. Zatim trebaju znati povezati karizme s krepostima u vlastitom životu da bi u tome mogli pomoći i svojim vjernicima.

Biskupi bi trebali imati najživlje iskustvo, poput svetoga Pavla koji je govorio jezicima »više nego svi ostali« (1 Kor 14,18) kršćani njegova vremena. Biskupi moraju prednjačiti u karizmatičkom duhu tako da mogu podržati svoje svećenike koji trebaju onda podržavati svoje vjernike. Sve je to ponudio Duh Sveti Crkvi našega vremena. Jer, Crkva je karizma svijetu.

Sv. Hilarije, biskup, u svojoj »Raspravi o psalmima« o tome govori: »Mi koji smo po otajstvu krsta nanovo rođeni uživamo najveću radost te u sebi osjećamo neke početke Duha Svetoga, jer nas obuzimlje razumijevanje otajstava, spoznanja proroštva, mudrosni govor, čvrstina ufanja, dari ozdravljanja i gospodarenje nad pokorenim zlodusima. To u nas prokapljuje, i kad to jednom započne, polako se u nama umnaža dok nas sve ne preplavi.«²

² Časoslov rimskoga obreda, IV, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1985, str. 200.

VII. Crkva kao pneumokracija – Organizam Duha Svetoga

Crkva je organizam Duha Svetoga. Otajstvo Crkve je na razne načine tumačeno i definirano. Crkva je »narod Božji« i »sakramenat najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda«, izjavljuje Koncil. Crkva je »Tijelo Kristovo«, piše sv. Pavao. Crkva je »nastavak utjelovljenja Sina Božjega«, kaže Robert Belarmin. Crkva je »nastavak pomazanja Duhom Svetim«, tvrdi Heribert Mühlen. Mnogi su drugi još mnogo toga rekli jer Crkva je neizrecivi misterij, ona je djelo Božje, on je »karizma svijetu«, ona je veliko čudo u vremenu, u trajanju. Crkva je neprestano čudo Božje u ljudskoj povijesti.

Razmišljajući o nauku Koncila, osobito o onim mjestima koja govore o Duhu Svetom i Crkvi, sasvim je jasno da je Crkva kao veliko čudo »organizam Duha Svetoga«.

Glava Crkve, naš Gospodin Isus Krist začet je i rođen po Duhu Svetom, on jest Sin Boga Živoga što se tiče njegove osobe, ali njegova je roditeljka za nas Marija, ali isto tako i Duh Sveti, ustvari najprije Duh Sveti. Time jasno izlazi na vidjelo da je već u rađanju Glave Crkve Duh Sveti u krilu Djevice kreirao organizam Isusa Krista. Isus sam govori o rođenju od Duha kada kaže: »Što je rođeno od tijela, tijelo je, a što je rođeno od Duha duh je« (Iv 3, 6).

Dakako da je Isusovo Tijelo njegov organizam, organizam Isusa, Sina Božjega, Sina Marijina, da on jest pravi Bog, a isto tako i pravi čovjek. No, isto tako je neosporno da je roditelj toga organizma Duh Sveti u suradnji s Marijom. Roditelji doista mogu reći: »To je naše dijete«, makar je ono i Božje. Tako je i Isus Duhov, on je Duhovo dijete, dijete Duha Svetoga. Duh Sveti može reći za njega da ga je rodio. Kasnije je Isus i pomazan Duhom Svetim, koji ga je time i poslao da čini Očeva djela, pa se opet može ustvrditi da je i u funkcionalnom smislu, to jest u vođenju i djelovanju, Isus dokraja poslušan Duhu, toliko da se na kraju »u Duhu vječnom« (Heb 9,14) i prikazao Ocu za naše spasenje. Isus se »snizio u poslušnosti« (Fil 2,8), tako da je Duh Sveti – kojim je bio začet, rođen, a onda i pomazan – bio vidljiv i dokraja transparentan u njegovu životu. U tom je smislu Isus potpuno Duhovo dijete, Dijete Duha Svetoga, jer »svi koje vodi Duh Božji, Sinovi su Božji« (Rim 8,14).

Isus sam govori: »Tko se ne rodi od Duha, ne može u Kraljevstvo nebesko« (Iv 3,5), pa je samim time navijestio da će i Crkva koja slijedi iza njega u povijesnom smislu, a iz njega u bitnom smislu, da će ona također biti rođena od Duha. Rođendanom Crkve smatra se Pedesetnica, kada je Duh Sveti sišao nad apostole, pa se može opet reći da, kao što je Isus začet i rođen po Duhu Svetom od Djevice Marije, da se isto tako Crkva začela i rodila iz boka Isusa Krista, novog Adama, i izišla iz njegove utrobe po krvi i vodi, a to je Duh Sveti, jer »rijeke će žive vode poteći iz njegove utrobe, a to je govor o Duhu«. Tu je bila prisutna i nova Eva, Marija, čija je djevičanska utroba pod križem također bila spremljena za rađanje novih naraštaja, također po Duhu Svetom.

Zato se za Crkvu može reći da je njezin organizam, njezin život nastao po Duhu Svetom. Može zbunjivati što Crkva nije jedna osoba, nego mnoge osobe, ali upravo to da Crkva jest jedna, nije zasluga ni djelo prvenstveno tih mnogih osoba, već upravo jedne osobe, koja je rodila glavu i udove, pa je u tom smislu »Crkva jedna osoba u mnogim osobama, to jest Duh Sveti u Glavi, Kristu i u svim kršćanima«, kako tvrdi Heribert Mühlen.

Otajstvo Duha Svetoga i jest u tome da je on zajedništvo, da je on jedna Osoba iz dvije osobe, naime iz Oca i Sina. On kao nova osoba ne poništava osobe iz kojih izlazi, već ih afirmira i povezuje. Tako je Duh Sveto otajstvo slobode. »Gdje je Duh Sveti, ondje je sloboda«, tvrdi Pavao. Ta sloboda ponajprije znači da on priznaje ostale osobe, da je on priznavanje, afirmacija, ljubav. Isto tako Duh Sveti ne poništava ni osobe koje ispunjava, kao što su to stvorene nove osobe, poput ljudi, kako to on naime čini u Crkvi. Otajstvo Crkve zato čini Duh Sveti.

Duh Sveti je već Crkva u nebu, od vječnosti. I prije postanka stvorenja Duh Sveti je Crkva, zajedništvo. Zato sv. Pavao govori o zajedništvu Duha Svetoga. Duh je Sveti Pracrkva. On je na način darivanja, preuzimanja i slobode utjelovljen u glavi i udovima Crkve.

Na način darivanja, jer on je dar po sebi. »Svaki savršen dar silazi s neba« (Jak 1,17), kaže sv. Jakov. On se ponajprije nesebično daruje jer to mu je u naravi. On nas tada čini »dionicima božanske naravi«, kaže sv. Petar, pa se i mi zahvaćeni njegovim dinamizmom darivanja dajemo pokrenuti u darivanje.

Zato je on u tom smislu prisutan na način preuzimanja, jer preuzima našu narav i osobu u svoj dinamizam, te nas upravo u tom dinamizmu oslobađa za ljubav, za darivanje, za nesebičnost. Duboka karakteristika Duha Svetoga jest radikalna nesebičnost.

Iz toga slijedi da je on tu na način slobode, to jest svim osobama koje su s njim u komunikaciji zajamčena je i darovana duboka sloboda u očuvanju i promicanju dostojanstva i najdubljeg poštovanja u ljubavi i prihvaćanju.

Vratimo se sada na Crkvu kao organizam Duha Svetoga. U tom je smislu Duh Sveti duša Crkve. Duša upravlja svim pokretima tijela. Po tijelu se vidi kakva je duša u njemu. Sama se duša ne vidi već je ona vidljiva po djelovanju, po ponašanju, po aktivnostima, po kreativnosti. Zato je Crkva odabrani organizam, koji je dobio čast i dužnost da očituje svoju dušu na van.

Istodobno vrijedi i tvrdnja sv. Pavla da je Crkva tijelo Kristovo. »Vi ste tijelo Kristovo i pojedinačno udovi!« (1 Kor 12,27). Pavlov govor je govor o Kristu, o Isusu koji je Krist, a »Gospodin je Duh« (2 Kor 3,17). »Prvi čovjek je živa duša, a drugi čovjek je Duh životvorni« (1 Kor 15,45). Pavlov govor o Kristu i Duhu je često poistovjećen jer riječ je o oduhovljenom Isusu koji je sav u Duhu i koji je sav izvor Duha, koji je za njega Duh. Tako se i na temelju Pavlove kristologije, koja je često pneumatologija, može ustvrditi da je Crkva tijelo Duha, organizam Duha Svetoga.

Promotrimo sada kakva je uloga organizma Crkve u vremenu, u ljudskoj povijesti. Ponajprije, to je otkrivenje, objava. Crkva je otkrivenje, Crkva je objava, nastavak Božje samoobjave među nama. Crkva je Emanuel, Bog s nama. Danas nema druge Objave Božje u svijetu osim Crkve. Ona nosi javnu objavu u pogledu ostvarenog spasenja, u njoj polog vjere i nauka ostaje trajno sačuvan i nikada neće biti umanjen niti dokinut, štoviše Crkva kao organizam Duha Svetoga sama u sebi jest objava. Život Crkve je život Boga u našoj ljudskoj povijesti. Ponajprije, to je život Gospodina i životvorca, Duha Svetoga među nama. Crkva je Duh Sveti među nama, među ljudima, u svijetu.

Crkva je zato predmet vjere. Kao što vjerujemo u Oca, u Sina, u Duha Svetoga u vječnosti, tako vjerujemo i u Crkvu, drugim riječima, u Duha Svetoga, u Krista i Oca u ljudskoj povijesti. Vjerovanje u Crkvu je nešto novo u ljudskoj povijesti. Kada kažemo da vjerujemo u Presveto Trojstvo, onda mislimo na Boga nestvorenoga i vječnoga, koji je odmaknut od stvorenja, koji je Bog u tri božanske osobe. No, kada kažemo da vjerujemo u Crkvu, mi ustvari ispovijedamo vjeru u Boga povijesnoga, utjelovljenoga u Isusu čovjeku i u udovima Crkve, u Boga koji ne samo da nije odmaknut od stvorenja, već se stvorenju primaknuo na neizrecivu blizinu. Sve religije ispovijedaju vjeru u Boga, dok kršćanstvo jednakom snagom ispovijeda vjeru u živi organizam Duha Svetoga na zemlji, usred ljudi.

Crkva s jedne strane oduševljava, a s druge strane sablažnjava. U njoj se nastavlja, dapače i povećava ona sablazan kojom je već Isus sablažnjavao svoje Nazarećane koji su mu poznavali majku i sav rod. Prisutnost materijalnog elementa kod Boga je uvijek sablazan za ljudsku pamet, što je bilo kod Židova koji su susretali Isusa, no kod Crkve je dodatno uključen i često naglašen element ne samo materijalnosti, već i grijeha.

Kada se kaže da je Crkva organizam Duha Svetoga, to nije samo tvrdnja o onome što Crkva trenutno jest, nego i o tome što Crkva treba uvijek sve više biti i postajati. »Ecclesia semper reformanda!« je dakle stvarnost Crkve, neizbježna sudbina organizma koji za udove ima ljude, doduše preporođene, ali ne dokraja sazrele, izrasle.

Međutim, samo je tako moguće da čovječanstvo bude zahvaćeno spaseњem, samo ako spasenje postoji usred čovječanstva, ako nije daleko od svake ljudske situacije, svake ljudske sudbine, od svakog čovjeka. »Otajstvo je to veliko. Ja smjeram na Krista i na Crkvu!« kaže sv. Pavao.

Crkva je dakle, nešto predivno, još uvijek skriveno u otajstvu, prekrivo ljudskim elementom, ali uistinu božansko. Božansko na zemlji. Crkvi se treba uvijek iznova diviti, iznova je otkrivati jer smo u opasnosti da nam ona postane suviše domaća, ljudski gledano. Crkvu treba promatrati vjerom. U tome nam je vjerovanje putokaz. U vjerovanju je Crkva predmet vjere, a to znači da je nerastumačiva ljudskom logikom i razumijevanjem.

Do koje mjere Duh Sveti prožima Crkvu kao svoju, koliko je proniče, posvećuje, vodi, štiti? Onoliko koliko to čini duša u tijelu. Ako bi se Duh Sveti povukao, Crkva bi umrla, prestala bi postojati. Kao što i tijelo umire kada ga duša napusti. Ona bi se raspala bez Duha Svetoga, kao što se tijelo raspada kada ga duša napusti. Budući da Duha Svetoga nitko ne može shvatiti, rastumačiti, već se vjerom treba njemu prepustiti, tako i Crkvu nitko ne može shvatiti, rastumačiti, već je može samo prihvatiti i u nju vjerovati. Ako prihvatimo da je Crkva organizam Duha Svetoga, onda naša optika promatranja Crkve postaje još dublja, ozbiljnija, ali i radosnija, bezbrižnija, ali s druge strane i zauzetija, konkretnija.

VIII. Pneumokracija i sakramenti inicijacije

Krštenje je prvi i osnovni sakrament. U crkvenoj praksi krsti se u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Tako je odredio sam Isus kad je slao apostole da krštavaju. Time je istaknuta trojstvenost krštenja. Povezana je pak napose znakom križa. Trojstvo i križ prva su pomisao kod običnog čovjeka kad razmišlja o krštenju. Pa i sam znak križa (križanje) kod katolika ima uključene ove elemente.

Tu se svakako ističe sva punina i sve bogatstvo krštenja. Povezano je s djelovanjem sve tri božanske osobe i povezano je s Kristom na križu, od kojega dolaze sakramenti, iz čijeg su boka izišli sakramenti, iz čijeg je boka izišla Crkva, kao što je iz Adamova boka izišla Eva.

No, treba stvari gledati i u pojedinostima i krenuti od navještaja koji je Isus dao apostolima. Isus nije krstio, kako to svjedoči evanđelje. Isus je govorio da se on mora krstiti, a ne da druge krsti. Radi toga je nastao i spor kod njegova krštenja, kada ga Ivan nije htio krstiti, pa ga je Isus na lijep način gotovo prisilio.

Poslije nekog vremena Isus govori o svojoj mucij: »Krstom mi se krstiti i koje li muke za mene dok se to ne izvrši« (Lk 12,50). Isus se krštenjem uranja u Očevu volju, u Duha vječnoga, u muku i smrt i sasvim se žrtvuje. Za njega je krštenje najveća moguća ljudska patnja koja se može zamisliti, kao i najveća zamisliva slast jer prolazi kroz Duha Svetoga. On je tu spojio krajnosti, tj. sav mogućí prostor života, od neba do pakla. Zato Isus nikoga ne krsti nego se sam daje krstiti na Jordanu, a sav taj proces dovršava svojom mukom i smrću na križu. Zato Isus nikoga i nije mogao pojedinačno krstiti, nego je to ostavio apostolima i Crkvi. Rekao je apostolima nakon uskrsnuća: »Idite po svem svijetu i krstite sva narode u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« (Mt 28,19). Nakon dovršenog djela spasenja, tj. Isusove pashe, u tu se puninu uključuju svi koji povjeruju.

No, moramo se ipak malo vratiti na prva Isusova tumačenja krštenja svojim suvremenicima. U razgovoru s Nikodemom Isus mu tvrdi da nitko »tko se nanovo ne rodi ne može ući u kraljevstvo Božje« (Iv 3,5). U daljnjem tumačenju Isus mu kaže da ne može ući u kraljevstvo Božje tko se ne rodi iz »vode i Duha«. Tu Isus govori o rođenju iz vode i iz Duha. Ako to gledamo u kontekstu obreda krštenja uvidamo da je voda materijalni čimbenik prepoznavanja krštenja. Ona je njegov bitan sakramentalni dio, materija krštenja. Bez vode, dakle, nema krštenja. No Isus, osim vode, spominje i Duha. Bez obzira na to što je sam Isus naredio obred krštenja, što ga je tumačio i što je sam prošao krštenje za sve ljude, on ipak prvenstvo djelovanja u krštenju daje osobi koju zove Duhom. Tko je i što je Duh za Isusa, već smo govorili. Isus se u Duhu Svetom prikazao vječnom Ocu, kaže Poslanica Hebrejima (usp. Heb 9,14) To znači da je samo u Duhu Svetom sačuvano sve blago i bogatstvo koje je Isus za nas zaslužio. To pak nadalje znači da samo onaj kome je dano može i dalje davati. Isus stoga kaže o Duhu Svetom: »On će od mojega uzimati i navješćivati vama« (Iv 16,14-15).

Ako idemo tragom Isusova tumačenja Nikodemu, onda krštenje doista znači ući u utrobu Duha i iz te se utrobe roditi kao nov čovjek. Nikodem, naime, izričito spominje utrobu, a Isus izričito odgovara: »Iz vode i Duha«. To znači da materijalni element vode i uranjanje u vodu, kao i izranjanje iz vode slikovito označavaju stvarno uranjanje u Duha, novo rađanje u Duhu i izranjanje kao novoga bića prestvorenoga, iznova stvorenoga Duhom. Premalo se govori i doživljava u našim krštenjima upravo ono što je Isus tvrdio. Osobe Oca i Sina ovdje izričito djeluju u Duhu i po Duhu. To znači da je Duh Sveti utroba za rađanje u koju treba ući i iz nje izaći kao novo biće, i to upravo rođenjem od Duha.

U tom rođenju od Duha svakako da Duh nije sam. U njemu je Sin kroz svoje čovječstvo za nas, u njemu je i Otac koji Sina ljubi kao čovjeka zbog njegove poslušnosti. On doista i ne može biti sam jer su u njemu Otac i Sin vječno jedno. No u krštenje treba gledati i dalje i promotriti da su Otac i Sin u Duhu krštenja jedno na način Kristova čovječstva za sve ljude. Naime, Duh je nanovo dan tek kad je Isus bio proslavljen, tj. kad je dao svoj život za sve nas ljude. Isusova smrt na križu omogućuje izlivanje Duha nama ljudima, zemlji koja je ostala bez Duha. Pavao će reći da smo krštenjem kršteni u smrt Kristovu, krštenjem smo zajedno s Kristom ukopani u smrt. Budući da se Isus u Duhu Vječnom prikazao Ocu i da je sav Isus sa svom žrtvom i uskrsnućem sada u Duhu, tj. proslavljen, krštenje se može događati jedino u tom istom Duhu.

Zato je Duh Sveti izliven. On je kao more krštenja, voda, živa voda, voda života, zato je voda u krštenju upravo znak Duha Svetoga. Voda je u krštenju sakrament Duha, prisutnost Duha. Duh se na neki način vezao uz vodu, kao što se Isus u euharistiji vezao uz kruh i vino. Možda bi trebalo revalorizirati vodu krštenja kao sakramentalnu vodu koja je sakrament utrobe koja rađa,

tj. Duha Svetoga. I tu bi vodu, krsnu vodu, trebalo više štovati. Gotovo kao i euharistiju, ako želimo biti dosljedni logici sakramenata.

Ni Duh Sveti nakon Kristove pashe nije više isto što je bio prije Isusove pashe. On u sebi trajno nosi spasenje Božje, Kristovu žrtvu, Kristov čin spasenja, samoga Krista, Bogočovjeka. Zato se nešto novo dogodilo i s Duhom Svetim u Isusovoj pashi. On je na neki način napunjen za nas svom puninom Kristovom. Možemo reći da se sam Duh Sveti promijenio kroz Isusovu žrtvu, kao što se na neki način promijenio i sam Sin Božji nakon što je prošao kroz sve ono. Za njega Sveto pismo kaže da je na dobitku, da je naučio slušati. I sam se Otac promijenio kroz Kristovu pashu jer je dobio novo iskustvo poslušnosti od vlastitoga Sina u ime sviju nas.

Bog se dakle sav na neki način promijenio, promijenio se prema nama. Ne u smislu da takav prije nije bio, nego u smislu da je tek sada to doista i ostvario što je bio.

Sva ta promjena u našu korist koja se »Bogu dogodila«, da pravo kažemo »po Božjoj volji«, ima svoje trajno mjesto boravka, svoje prebivalište, svoj izvor i svoga aktivnog nositelja, a to je Duh Sveti. Zato se doista mora najozbiljnije prihvatiti Isusova izjava da se treba nanovo roditi iz Duha.

Isus apostolima jasno daje do znanja da će oni biti kršteni Duhom Svetim. Obično dolazak Duha Svetoga na Pedesetnicu uspoređujemo s dijeljenjem sakramenta svete potvrde ili krizme, no Isus sâm govori da je tu riječ o krštenju. Moramo se pitati kada su apostoli bili kršteni. Znamo da ih Isus nije dotad krstio, nego im je navijestio krštenje Duhom Svetim. To se pak dogodilo na Pedesetnicu. Nije se, dakle, radilo o primanju svete potvrde, kao da su već apostoli bili kršteni pa je sada Isus njima s neba podijelio svetu potvrdu, već su oni sada primili sakramente inicijacije, a to znači i krštenje u Duhu i potvrdu Duhom, i tek su od tada počeli slaviti i euharistiju. Do tada su bili »prvi katekumeni«. Nigdje se ne spominje da su apostoli slavili euharistiju nakon Isusova uzašašća, a prije Pedesetnice, već su samo molili sa ženama. A nakon Pedesetnice spominje se da su bili postojani i u »lomljenju kruha«.

To znači da je krštenje apostola nešto izvorno, kao i njihova potvrda Duha Svetoga. To se tako više nikada nije ponovilo. Tu čak nije trebalo ni vode, već je bio samo Duh Sveti, a kad oni kasnije istoga dane krste tri tisuće novokrštenika, oni to čine vodom kao vanjskim znakom. To znači da je simboliku Pedesetnice u krštenju preuzela voda, a u potvrdi je njenu simboliku preuzelo ulje ili polaganje ruku. Apostoli su, dakle, temelj Crkve, oni su primili izljev Duha u svoj punini, bez ikakva pridržaja od strane Duha. Zato je Pedesetnica u biti neponovljiva, jer kad bi se ponovila bila bi stvorena nova Crkva, što je nemoguće jer što je Bog stvorio, to ostaje.

Ono što Bog čini u svim vremenima jest da ne daje novu Pedesetnicu nego obnavlja milosti Pedesetnice, a to znači da aktualizira one milosti i djelovanja Duha koji su se pojavili na Pedesetnicu. Time se potvrđuje da je riječ o istoj

Crkvi koja aktualizira svoju bit i djelovanje, a to znači rođenje od Duha. Zato je Ivan XXIII. molio da se obnove čudesa prvih Duhova, a ne da se dogode novi Duhovi.

Zato je dobro reći da je Pedesetnica rođendan Crkve, a znamo da se Crkva kasnije rađa (u novim članovima) po sakramentima inicijacije. Vjerujem da su apostoli slavili prvu euharistiju upravo na Pedesetnicu. Trebalo je to mnoštvo od tri tisuće duša nakon krštenja, koje je uključivalo i potvrdu Duhom, nahraniti i kruhom s neba. Nezamisliva je Pedesetnica bez euharistije, kako danas, tako i onda. Da su apostoli na Pedesetnicu polagali ruke na novokrštenike vidi se iz potonje prakse u Djelima apostolskim, u kojima se to izričito spominje.

Pedesetnica je ustvari prva prava kršćanska nedjelja koja je u rano jutro uključivala krštenje apostola Duhom Svetim, zatim evangelizaciju ljudi i nakon toga sakramente inicijacije: krštenje, potvrdu i svečanu euharistiju braće i sestara.

No, da se vratimo na temu krštenja u Duhu. Očito je sve to ostvario upravo Duh Sveti po službi apostola. Zato, kada kažemo da se netko krsti Duhom Svetim, tada doista mislimo na crkveno krštenje koje su službenici Crkve, počevši od apostola, uvijek obavljali vodom kao vanjskim znakom, vanjskim sakramentom. Dakako da se ne treba mijenjati formula, forma krštenja koju je dao sam Isus, tj. »u ime Oca i Sina i Duha Svetoga«. No, treba znati da su upravo to krštenje od početaka Crkve vjerovali i doživljavali onim što ono u svojoj biti jest, a to je krštenje u Duhu ili krštenje Duhom. Krštenje Duhom se ne može ponavljati jer je to crkveno krštenje, sakrament, no ono što se može oživjeti jest vjera u svu stvarnost koja je u krštenju darovana pa se zato može iznova doživjeti u krštenju ono što je bilo propušteno zbog manjkavosti vjere. To znači da se krštenje ne može ponoviti, ali se može obnoviti ili pak i prvi put probuditi iskustvo krštenja.

To dvoje treba razlikovati, jer neke kršćanske zajednice to brkaju i nije im jasno ni što uče, ni što tvrde.

O kad bi svi katolički vjernici poželjeli ući u iskustvo koje u sebi krije krštenje u Duhu kojim su već kršteni kada su kršteni polijevanjem vodom uz riječi: »Ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.« Jer je to u biti krštenje Duhom o kojemu Isus govori.

Kada današnji karizmatici govore o krštenju Duhom onda oni ne govore o novom sakramentu već o novom svjesnom iskustvu ili čak i o prvom svjesnom iskustvu sakramenta krštenja koje vremenski može biti odvojeno od časa samoga krštenja, bilo zbog razloga dobi, kao što je to kod krštenja djece, ili zbog razloga nedostatnog obraćenja kao što je to kod krštenja odraslih koje se obavlja formalno.

Obnova krsnih obećanja bi trebala biti više od forme u času prve svete pričesti ili svete potvrde. Ali zbog nedovoljne evangelizacije ta je obnova više formalna, nego stvarna obnova iskustva krštenja u Duhu. U svakom slučaju,

iskustvo krštenja u Duhu iz nesvjesne djetinje dobi nije dovoljno za pravi život vjere. Nije ni dovoljno djecu i mlade samo odgojiti u vjeri, pretpostavljajući da su dovoljni odgoj i edukacija, a sve će ostalo samo doći na svoje mjesto. To su potpuno krive pretpostavke i na tim se pretpostavkama u Crkvi često gradi, pa zato i nema nekog posebnog uspjeha. Potrebno je imati potpuno svjesno iskustvo krštenja u Duhu. Ne treba stoga zamjeriti raznim karizmaticima što rabe taj termin, ali se uistinu mora reći da ga nekad rabe pomalo nezgrapno, pa stvaraju nedoumice o čemu ustvari govore. Zato treba jasno razlikovati sakramentalni čas krštenja Duhom od svjesnog i probuđenog iskustva koje je time darovano.

Ono što se dakle uvijek može obnoviti, jest iskustvo apostola, iskustvo prve Crkve. O tome su raniji teolozi govorili kao o oživljavanju sakramenata, »vivificatio sacramentorum«. Cijela Crkva u današnjem svijetu morala bi iznova ulaziti u to sjajno iskustvo. U sakramentima inicijacije službeno je predano to iskustvo svim naraštajima vjernika. Nisu dakle predani samo sakramenti kao znakovi, već sakramenti i sva nutarnja dinamika, tj. sakramenti sa svom stvarnošću i bogatstvom koje kao Kristovi (Pomazanikovi) sakramenti nose sa sobom.

Potrebno je istaknuti dvije sastavnice sakramentalnoga događanja, a to je dar i zadaća, pozvanje i poslanje. Najprije je potrebno dokraja ući u dinamiku dara, tj. treba se maksimalno, potpuno obratiti daru sakramenata. Tu preobrazbu, koja je hotimična i svjesna svojih posljedica, malo krštenika hoće živjeti u punini. Uglavnom se kršćani katolici zadovoljavaju srednjom ljudskom razinom, a to znači najgorim mogućim stupnjem. Opasnost je toga stupnja u tome da se, nošeni ljudskim osjećajem, smatraju dobrim kršćanima, a u biti su se samo ustoličili na osrednjoj, lošoj *status quo* poziciji. Savjest im nije usklađena s Isusovim evanđeljem, već s nekom općeljudskom moralkom. Tako su postali slični dobrim muslimanima, dobrim hindusima ili budistima pa i dobrim ateistima i agnosticima koji se trude oko ispravnoga morala i poštenja.

Zatim je potrebno dokraja ući u dinamiku zadaće, tj. treba se maksimalno, potpuno obratiti zadaći sakramenata.

No, budući da često nije tako i da ih ne vodi evanđelje, oni i ne znajući klize ispod razine duhovnosti i moralnosti. I jer ih ne nosi milost i svjetlost evanđelja, ne pročišćavaju svoje srce od raznih mana, nego pomalo padaju u sve gore duhovno moralno stanje. Postaju gori od pogana, a neki, da tako kažemo, i gori od samoga đavla. Umjesto Duhom Svetim pomalo se pune duhovima ovoga svijeta: nezadovoljstvom, ogovaranjem, duhom interesa, manipulacije, nadutosti, kritizerstva, lažne pobožnosti, sektaštva. Druge bi razapeli samo zato što se s njima ne slažu, zato što im se na njima nešto ne sviđa. Rado prosuđuju druge s podsmjesima i ruganjima, vole omalovažavati djela i napore drugih.

Jednom riječju umjesto da budu nošeni i vođeni Duhom Svetim, oni uistinu postaju prava »sinagoga sotonina«, farizeji unutar Katoličke crkve.

Prepoznaju se po tome što nemaju duha poslušnosti, a slušaju samo one duhovnike koji im povlađuju »normalan«, svjetovan način života i ponašanja. Takvi su »udomaćeni vjernici« najveći nutarcrkveni protivnici evangelizacije i evanđelja i nerijetko pružaju velike otpore svakom evanđeoskom pomaku u svojoj sredini u i svojem životu. Utječu se vlastima Crkve i svima koji su na položajima po raznim vezama koje neumorno i planski stvaraju tužbama i uvjeravanjima u svoju ispravnost i tuđu pokvarenost i zloću, no uvijek zaobilaze evanđeoske metode, iskrenost, jednostavnost, suočavanje, jasnoću.

U njihovim se životima očituje »razočaranost« nekim ili nečim u Crkvi, a što samo očituje da su imali svoje želje i planove koje nisu uspjeli ostvariti. Oni Crkvu doživljavaju kao svoje dvorište u kojemu drugi moraju prihvatiti njihove planove i želje, a ne kao prostor gdje su pozvani na obraćenje i promjenu, »metanoju« srca, uma, duše i pameti i ponašanja.

Povrijeđeni u svojim egoizmima, oni će drugima prišivati karakteristike svojih mana, sve što će negativno reći o drugima ustvari je izraz njihove nutrine. Duhovni pastiri bi trebali znati razlikovati duhove i jasno uočavati da ti ljudi vrlo jasno govore samo o sebi. Velika je zabluda nekritički povjerovati takvim osobama, uzeti ozbiljno njihove tvrdnje, a još veći problem: po tom djelovati.

Djelovati na temelju negativnog izvora ne znači ništa drugo nego se prepuštiti vodstvu zloga duha. A razlikovati duhove znači pomoći onome koji zlo donosi da shvati da je to njegovo zlo i da ga se treba osloboditi. Time će duhovni pastir biti na korist i onima koji k njemu dolaze sa zlom nakanom.

Sve te mane i problemi koji nisu rijetki u crkvenom tijelu zahtijevaju jasnu dijagnozu i radikalno i točno liječenje. To bi se moglo usporediti s dijagnozom i operacijom raka koji katkad treba i zračenje, kao i kemoterapiju nakon operativnoga zahvata. Ako pastir nije dobar u dijagnozi i ako nema oštrog skalpela, mača Riječi, te jakih zraka duhovne kemoterapije koje uništavaju klice bolesti, on će bolesnika ostaviti u bolesti i u smrti, pa će i sam skriviti njegovu sve veću bolest i smrt, kao i širenje zaraze, zbog svoje nestručnosti na duhovnom polju i neznanja kako postupati u osjetljivim situacijama bolesti.

Danas su takove terapije i zahvati dio onoga što je ovdje nazvano pneumokracija u Crkvi, jer će samo Duh Sveti moći otkriti lukavoga neprijatelja koji se maskirao u nečiju pobožnost, interese ili čak u brigu za dobro Crkve.

Baviti se tim pojavnostima na neispravan način znači oduzimati vrijeme i prostor snazi evanđelja. To znači da je potrebno dublje poznavanje logike kojom se služi zlo u crkvenom tijelu, ali i poznavati snagu koju imaju Krist i evanđelje u spašavanju ljudi. Zato napustiti *status quo* i prihvatiti poslušnost evanđelju doista je velik pomak u duhovnom životu. Tada je moguće nanovo iskusiti vlastite sakramente inicijacije.

To je, dakle, govor o obraćenju, jer je obraćenje nužno za razumijevanje rođenja iz vode i Duha. Isusov je temeljni zahtjev bio i ostao: »Obratite se i vjerujte evanđelju!« (Mk 1,15). To obraćenje, *metanoja*, označuje promjenu mentaliteta. Mora se napustiti mentalitet svijeta i u svom razmišljanju, osjećanju, prosuđivanju treba prihvatiti nov mentalitet, nov mentalni sklop.

No, stare mentalne navike pružaju otpor novim mentalnim navikama, pa čak i veći nego što ga tijelo pruža kad mora nešto novo vježbati ili ostvariti. Zato se evanđeoski navještaj uvijek sukobljava sa starim mentalnim navikama ljudi. Te navike čine čitav nutarnji svijet nekog čovjeka, a često je to izgrađeni svijet kojeg se čovjek ne odriče lako. Ponuda evanđelja doista nudi nov obrazac mentalnog života, novu nutarnju strukturu, što se teološki kaže »novi mentalitet«. A stari mentalitet, u kojemu nije prisutno evanđelje, zove se »duh svijeta«. S duhom svijeta osjetljive su i teške borbe. Treba nuditi evanđelje koje je uvijek ponuda novoga i kritika staroga, ali se mora istaknuti da je riječ o velikoj ponudi samoga Boga da bi se spasila nutrina, da bi se doživjela preobrazba.

Nitko se pak ne može obratiti ako ga Bog nije taknuo iznutra i dao mu milost spoznaje i želje za promjenom. Zato je u evangelizaciji i u reevangelizaciji Crkve uvijek na djelu najprije Duh Sveti kao nutarnji činitelj u ljudima, a ljudi evangelizatori su svjedoci iz vlastita iskustva da je promjena moguća, dok je Božja Riječ koju nose i naviještaju u Duhu Svetom ona Sila koja izvodi promjenu uz pristanak onoga kome se naviješta.

Pristanak se jedino može događati kroz nutarnju krizu, jer koliko god se netko htio obratiti, to nikada ne ide bez krize, nutarnje katarze, nutarnjih rušenja i građenja. Zato uz njega treba biti netko tko će pružiti ruku, dati ohrabrenje, svjedočiti da se ništa loše neće dogoditi čovjeku koji napušta sebi poznat svijet i traži nov, nepoznat za svoje dosadašnje iskustvo, ali poznat po svjedočenju evanđelja, pa se osjeća kao da sve gubi, a ustvari ga nakon toga gubitka čeka nov dobitak. »Sve gubitkom smatram zbog onoga najizvršnijega, zbog spoznanja Isusa Krista« (Fil 3,7-8), reći će sv. Pavao. No, upravo u toj avanturi gubljenja da bi se steklo novo, dolazi do izražaja vjera i nada te ljubav koja se postupno budi, te se tako steče novo blago, blago evanđeoskoga mentaliteta. U tome je prevažna prava kršćanska zajednica koja to već živi, a što je danas rijetkost.

Nitko tko nije spreman na *prementalizaciju* ne može prihvatiti Krista i evanđelje, a nitko to ne može ni biti spreman ako mu nije »dano odozgor«. A dano je onima koji traže, jer »tko traži, nalazi«. Mora dakle postojati neka spremnost, čežnja, otvorenost, simpatija. Simpatizeri evanđelja na dobrom su putu da od simpatije prema Kristu i evanđelju prijeđu u posjedovanje toga novoga svijeta. Simpatizera ima i među onima koji su već sakramentalno kršćeni, ali nisu otvoreni i nisu dokraja ušli u iskustvo vjere, u nov život.

Sakramenti inicijacije pružaju sigurnost Božje ponude, međutim ljudi su tu ponudu često površno primili i zato u praksi dijeljenja sakramenata inicijacije

treba doći do zaokreta i promjene. Nije danas uopće, bar za sada, u Hrvatskoj problem podijeliti sakramente, dapače to se još uvijek masovno događa, ali je velika poteškoća što s tim sakramentima započeti u osobnom životu. Možemo očekivati, ako se nešto ne dogodi na evangelizacijskoj razini, da će iznenada i najedanput započeti opadati zanimanje za primanje sakramenata. Još je malo vremena ostalo za tradicijski način primanja sakramenata i pred nama je ono što se u Europi već dogodilo: veliki otpad. On je praktično već na djelu, samo se u tradicijskome sagledavanju doima da je suprotno. Dolazi vrijeme velikoga otrežnjenja. Nisu na vrijeme prihvaćeni pravi stavovi. Otpori evangelizaciji su se pojavili i u samoj Crkvi, osobito među klerom koji je navikao na jednu praksu i stvorio mentalitet dugogodišnjega ponašanja, pouka, vjeronauka itd., a vrijeme u kojemu živimo traži dublje promjene i dublje reforme same prakse evangelizacije i sakramentalizacije.

Bez biskupijskih sinoda koje će obrađivati temu »Kako evangelizirati i sakramentalizirati suvremeni svijet i Crkvu« i nove strategije koja treba obuhvatiti sve dosadašnje prakse i koja treba donijeti veće novine, nećemo daleko stići. Nužno je razmotriti pitanje uzrasta za primanje sakramenata inicijacije, pitanje mjesta i metoda evangelizacije, pitanje biskupijskog zajedništva u tom djelu, pitanje novih prostornih uvjeta, pitanje koordinacije svih sudionika u tom djelu, pitanje uključivanja novih pokreta, molitvenih gibanja, zajednica mladih, glazbenih skupina mladih. Ta i mnoga druga pitanja trebaju temeljito razmatranje kao i prestrukturiranje. Jednako tako, financijska izdvajanja moraju biti dostatna i mora se mnogo više ulagati u infrastrukturu, u osoblje za ostvarenje takvoga djela.

Duše Sveti, molimo te da potakneš sve odgovorne u svojoj Crkvi da pozele krenuti novim putem, tvojim putem. Nemoj dopustiti da nas vrijeme pregaži.

IX. Pneumokratski projekt evangelizacije

U našoj Crkvi u Hrvata, u našim biskupijama, uglavnom nedostaje osmišljeni projekt evangelizacije. Misije kao klasični projekt više nemaju svoje negdašnje snage, seminari za evangelizaciju okupljaju tek zainteresirane, često iste osobe. No, ništa se ne čini planski i sustavno po biskupijama, župama. Školski vjeronauk je za pohvalu, ali on je često informacija i ne pruža temeljnu evangelizaciju, te se doživljava u više slučajeva tek kao školski predmet. Župni vjeronauk se događa unutar župe i uglavnom ne evangelizira nove osobe, već pruža katehizaciju onima koji i inače dolaze u Crkvu, a i njih temeljito ne evangelizira; on je tek pomoć malobrojnim obiteljima koje su uglavnom kršćanske.

Nedostaje temeljniji posao za sve zauzete djelatnike jer mladi nakon sakramenata (prve pričesti, potvrde, vjenčanja) uglavnom nisu evangelizirani i probuđeni na život vjere. Osim toga, sve se događa u mjesnom mentalitetu nekog kraja, župe, biskupije, a treba primijetiti da taj mentalitet više nije ni izdaleka kršćanski ni prožet evanđeljem. Na taj se način često »baca biserje pred svinje i daje blago psima« (Mt 7,6).

Naše župne zajednice, kakve danas jesu, jednostavno nemaju dovoljne ni povoljne uvjete da se u njima događa evangelizacija jer su u globalu »posvjetovnjačene« (usp. Otk 3,14-22), pa nužno treba naći i nove prostore, »oaze«, kao i mogućnost da se u te »oaze« unese duh evanđelja i da se tu kao u »novim sjemeništima za laike i za sve druge«, započne pravi posao evangelizacije.

Svaka biskupija bi trebala imati »oazu« u kojoj bi se planski održavali programi »nove evangelizacije«. Treba, znači, sagraditi i nove prostore s izričitom namjenom za izgradnju Crkve kao pneumokracije. Svaka biskupija bi također trebala imati svoj »pneumokratski centar« u kojemu bi djelovale sve osobe koje žive i razumiju pneumokraciju i koje su u stanju da je praktično provode. Radi toga treba okupiti laike, redovnike, redovnice i svećenike i osnovati biskupijski tim koji bi evangelizirao po projektu pneumokracije u pojedinom biskupijskom centru. O tom ću poslu kasnije pisati podrobnije.

Zatim je jako važno osnovati posebnu molitvenu zajednicu na razini biskupije s posebnom namjenom prikazivanja molitava, postova i žrtava za »milost nove evangelizacije«. Takva bi molitvena zajednica, u katedralnoj crkvi i u svim župama, imala dnevni, tjedni, mjesečni i godišnji plan.

Dnevni plan činila bi molitva za evangelizaciju u sili Duha Svetoga u trajanju od 15 minuta do pola sata, uz još jedno dobro djelo koje svaki član namjenski izabere za tu nakanu.

Tjedni program činila bi još jedna tjedna sveta misa, osim nedjeljne, u kojoj bi osobna nakana člana bila za »evangelizaciju i duhu pneumokracije«. Također bi se tome priključio tjedni post u jednom danu u tjednu, koji je moguć u varijantama od lakšeg posta i nekog manjeg odricanja do posta o kruhu i vodi ili samo o vodi, ovisno o duhovnoj kondiciji pojedinca. Dobro bi bilo u biskupiji post rasporediti po danima kroz cijeli tjedan, osim nedjelje.

Mjesečni program bi sve to objedinjavao u posebnoj duljoj molitvi posvete, eventualno u sakramentalnoj ispovijedi i u druženju na planu župe, kao i mogućoj zajedničkoj euharistiji svih članova te molitvene zajednice u župi, koju bi predvodio župnik, pa i dekanata, koju bi predvodio dekan.

Godišnji program uključivao bi sastajanje cijele biskupijske molitvene zajednice pod vodstvom biskupa u nekom važnijem biskupijskom središtu ili svetištu. Najbolje bi bilo da se to dogodi u onom centru, »oazi«, u kojem bi se održavali programi nove evangelizacije u duhu pneumokracije.

Iza ove molitvene biskupijske zajednice treba stati biskup te mjesne Crkve i ona mora imati izrazito crkveni biljeg. Isto tako ta molitvena zajednica unutar župe mora imati podršku župnika.

Centar za evangelizaciju mora biti tako osmišljen da se u njemu mogu tjedno – vikendom – održavati programi za evangelizaciju u duhu pneumaticracije. Centar mora imati mogućnost boravka za oko 300 do 500 ljudi, s prehranom i noćenjem. Treba imati glavni šator ili prostor uz manje šatore ili prostore za manje skupine. Treba imati mjesto za stalnu adoraciju kroz dan i za mogućnost sakramentalne ispovijedi za vrijeme programa. Treba biti izvan velike buke svijeta.

U centar treba dogovorno, po biskupijskom planu, iz župa dovesti skupine, najbolje po dekanatima.

Skupina za svetu potvrdu mora imati prvenstvo. Najprije treba premjestiti dijeljenje svete potvrde u treći razred srednje škole. Zatim treba načiniti plan dovođenja svih budućih potvrđenika kroz tri godine srednje škole u centar »oazu«. Tjedna skupina treba imati od oko 300 do 500 članova. Svake školske godine kroz tri godine srednje škole svaki potvrđenik treba proći dva susreta u centru, jesenski i proljetni. Susret u centru odvija se vikendom, traje od petka popodne do nedjelje popodne.

Za glazbenu animaciju tih susreta treba uključiti brojne župne grupe mladih, koje inače sudjeluju u svojim župama u slavlju euharistije mladih. Svaka grupa mladih trebala bi barem tri puta kroz školsku godinu sudjelovati u programu »oaze« svojim glazbenim doprinosom.

Sastav ekipe koja vodi evangelizaciju u biskupijskom centru treba uključivati one članove koji već imaju iskustvo života u Duhu i s Duhom, koji mogu prenositi iskustvo na druge, koji su ljudi postojane molitve, ljudi adoracije, žive vjere, te koji imaju iskustvo karizmi. Treba izbjegavati samo stručne osobe, kojima duh pobožnosti nije na prvom mjestu. Ekipu treba sastaviti po tom ključu, a potvrđuje ju biskup.

Ova se inicijativa nove evangelizacije ne bi svodila samo na dobrovoljne susrete, već to treba postati nešto redovno i životu pojedine biskupije, kao što su to postali, na primjer, tečajevi priprave za ženidbu. Zato bez općeg konsenzusa to neće moći proći. Takvu odluku treba donijeti na biskupskoj sinodi ili pak na izvanrednom skupu svih odgovornih za naviještanje i rast vjere u nekoj biskupiji.

Ovo djelo ne može proći bez materijalnog ulaganja, a sredstva biskupije se moraju prvenstveno trošiti na takve programe, jer se na navještaju evanđelja ne smije škrtariti. Ekonom biskupije mora biti živo uključen u ovo djelo, a isto tako se cijela biskupija mora animirati na razne načine za takvo djelo. Ovo treba shvatiti kao prioritet u biskupiji.

O konkretnom programu za pojedini vikend sada još neću potanko govoriti, već samo želim napomenuti da se očekuje angažman svih pokreta, svih

gibanja u biskupiji i da oni svoje najodličnije članove dadu na raspolaganje za ostvarivanje toga djela. Prema tome, metode i programi raznih pokreta mogu se donekle kombinirati i upotpunjavati i svaki može dati svoj doprinos. Tako bi se u tom djelu ostvario dijalog i međusobnost, dijalog karizmi. Na takav dijalog je već papa Ivan Pavao II. pozvao sve pokrete, osobito kad se imao u Rimu susreo s Chiarom Lubich.

Budući da je česta napast bazičnih zajednica elitizam i zatvorenost, kao i uvjerenost u jedini pravi put svoj vlastiti, takav dijalog unutar biskupije, a osobito za dobro novih naraštaja, bio bi spasonosan i za rast samih pokreta u pravom Duhu Crkve, što bi unaprijedilo i rast pokreta, ali i rast u vjeri čitave biskupije. Tek kada se nađu na novom zajedničkom terenu, može se vidjeti koliko su ti pokreti spremni na dijalog unutar Crkve, kao i to koliko su uistinu plodni za život opće Crkve, to jest biskupije u ovom slučaju.

No, to ne znači da u timu ne trebaju sudjelovati i oni koji nisu u pokretima, a imaju sposobnosti i živo žele rast kraljevstva Božjega.

Ali takva velika stvar treba biti prihvaćena u svim strukturama i među svim sudionicima života biskupije. Najprije to mora usvojiti biskup sa svojim svećenicima, zatim sve redovničke zajednice na svojim »kapitulima«, zatim svi pokreti na svojim odgovornim forumima, pojedine župe sa svojim vijećima i župnicima. Takvo zajedništvo jedino bi bilo kadro »rušiti moć sotone« i tada bi se radilo nešto što je izričita Božja volja.

A Božja je volja ovakvo djelo i Božji Duh ga nadahnjuje. U našoj Crkvi u Hrvata još imamo neke preduvjete da se to djelo uspostavi. Još imamo situaciju i mogućnost da se to uglavnom prihvati. U Europi ti preduvjeti više ne postoje kao u nas. Zato, ako sada ne iskoristimo »kairos – čas milosti«, on može i nas mimoići.

Govorim namjerno samo o jednoj biskupijskoj skupini, potvrđenicima, makar se to isto treba raditi i s obiteljima, barem u smislu svečane proslave godišnjice ženidbe (pete, desete, petnaeste...) i s raznim drugima. Ali, budući da nam općenito nedostaje evangelizacija mladih »na kojima svijet ostaje« i »koji su nada budućnosti«, mislim i vjerujem da pokretanje ovoga projekta može sve zavrtjeti i da će tada »kola krenuti«.

Vjerujem da u našoj Crkvi ima dovoljno zdravih i sposobnih snaga da se ovo započne. Što prije započnemo, prije ćemo napredovati i ostvarivati Božje djelo. I tada naša će Crkva i domovina imati budućnost.